

SPOORZOEKER

MAGAZINE OVER HET NATUURBELEID IN VLAANDEREN - JAARGANG 5 - DECEMBER 2011 - WWW.NATUURENBOS.BE

AFGIFTEKANTOOR 8400 OOSTENDE - ERKENNINGSNUMMER 708746 - PB-NUMMER 3/11

**NATUURGEBIED
GEEFT JE
DROGE VOETEN**

**TOT 90 % SUBSIDIES
VOOR NATUURBEHEER**

**WK VELDRIJDEN
IN KWETSBAAR
NATUURGEBIED**

**GEOCACHING:
OP SCHATTENJACHT 2.0**

Agentschap voor
Natuur en Bos

6 NATUURGEBIED GEEFT U DROGE VOETEN

© Steven Vriekker

10 TOT 90 % SUBSIDIE VOOR WIE DE NATUUR EEN HANDJE HELPT

© Danny Klingeleers

12 WK VELDRIJDEN IN KWETSBAAR NATUURGEBIED

© Dirk Van Hove

- 21 Natuur flirt met oude kleigroeven
- 24 500.000 schatten voor tropisch bos
- 28 Galgebossen kruipen uit de strop
- 32 Geocaching: op schattenjacht 2.0

RUBRIEKEN

- 3 Seizoen in beeld
- 4/33 Spoorzoeker Kort
- 16 De natuur als job
- 18 Centerfold
- 30 GAL
- 31 Buiten Beeld

VAN DOODE STAD NAAR LIV.COM

'Onderstel eens dat om een of andere reden al de inwoners van Groot-Gent de stad verlaten, en er niet terugkeren. Geen auto meer, geen tram, geen rijtuig, geen voetgangers meer. Een doode stad. Onderstel verder, dat het u mogelijk is, één jaar na dien grooten uittocht, hier enige uurtjes te verwijlen. Eén mensch, daar waar er meer dan tweehonderd duizend waren. Het gras heeft zich zoo wat overal genesteld, en legde als het ware een groen waas over de straten en voetpaden, de pleinen en de tuinenwegen. (...)'

Met deze woorden gaf Michel Thierry in 1935 de aftrap van zijn populair wetenschappelijk werk 'Het Woud'. Een geëngageerd wetenschapper was het, die wetenschappelijke inzichten over natuur met zoveel mogelijk mensen wou delen. Als geen ander slaagde hij erin hiervoor de mooiste metaforen te ontwikkelen, zoals die van de 'dode stad'. Een stad die spontaan evolueert tot een oase van biodiversiteit en dit zonder toedoen van de mens.

Vandaag, bijna 80 jaar later, zijn de steden in Vlaanderen niet verlaten. Gelukkig maar. En toch zien we steeds meer voorbeelden van groeiende biodiversiteit in de steden. Steeds meer voorbeelden van levende steden of herlevende steden. Dat dit in toenemende mate een gevolg is van het toedoen van de mens, had Thierry niet kunnen bevroeden. Lokale besturen, verenigingen, individuele burgers, bedrijven... steeds meer mensen zijn ervan overtuigd dat de leefbaarheid van onze steden in belangrijke mate een kwestie is van biodiversiteit.

Ook het ANB houdt niet van 'dode steden'. Lokale besturen, verenigingen en burgers worden daarom via een projectoproep uitgenodigd om mee in een netwerk te stappen. Een netwerk om samen te bouwen aan het groene Vlaanderen. En dat het menens is, blijkt ook uit het engagement van minister voor Leefmilieu, Natuur en Cultuur Joke Schauvliege om met Vlaanderen uiterlijk in 2020 de zogenaamde Liv.Com-award te halen. Een award uitgereikt door de Verenigde Naties aan 'Liveable Communities'. Om het met de woorden van Thierry te zeggen: 'levende steden'. Het zou de eerste keer zijn dat een stedengewest met de omvang van Vlaanderen daarin zou slagen. Wij gaan ervoor en hopen dit samen met jou te mogen doen.

Marleen Evenepoel
Administrateur-generaal
 Agentschap voor Natuur en Bos

COLOFON Spoorzoeker is het magazine van het Agentschap voor Natuur en Bos. **Verantwoordelijke uitgever en hoofdredacteur:** Dirk Bogaert, directeur Communicatie. **Concept, redactie en fotoredactie:** Pantarein. **Layout:** F-Twee. **Redactieadres:** Koning Albert II-laan 20 bus 8, B-1000 Brussel, tel. 02553 81 13, spoorzoeker@vlaanderen.be. **Werken mee aan dit nummer:** Dirk Bogaert, Inge Buteneers, Karlien Claeys, Danny Daelemans, Piet De Becker, Bert De Doncker, Mieke D'hondt, Evelien de Munter, Veronique De Smedt, GAL, Christine Goethals, Lise Hendrick, Pierre Hubeau, Filip Hubin, Tom Impens, Daniël Josten, Els Martens, Wouter Mortier, Katelijne Norga, Wouter Rombouts, Jan T'Sas, Regine Vanallemeersch, Bernard Van Elegem, Veronique Verbist, Patrick Verheyne, An Wouters. **De meningen die derden in dit magazine vertolken, vallen buiten de verantwoordelijkheid van het ANB.**

SLAAP LEKKER!

Wanneer de zon al ondergaat in de late namiddag en de temperatuur zich naar het vriespunt begeeft, dan weet de natuur dat de winter voor de deur staat. Voor sommige dieren, zoals de egel, is dit het signaal om zichzelf even uit te schakelen - de start van een lange, deugddoende winterslaap. Mmm zalig!

© Vilda - Yves Adams

DE BROEKEN VAN DE IJZER- EN HANDZAMEVALLEI TE BOEK

Onder het motto 'grijzer is wijzer' tekende ecooloog Arnout Zwaenepoel in opdracht van het ANB verhalen op van de oudste bewoners in de IJzer- en Handzamevallei. Hun sappige vertellingen en kleurrijke anekdotes vormen een levend archief over het dagdagelijkse beheer van dit Europees beschermde landschap doorheen de 20ste eeuw. Hoe onze voorouders de grond en de natuur gebruikt en beïnvloed hebben, vormt bovendien een razend interessante insteek voor het huidige natuurbeheer.

Deze schat aan informatie, aangevuld met resultaten uit klassiek historisch, geologisch en ecologisch onderzoek, werd gebundeld in het rijk geïllustreerde boek 'De broeken van de IJzer- en Handzamevallei'.

Je kunt het boek bestellen via http://www.inverde.be/informatie/ijzer_en_handzame. Het is ook te koop in het Vlaams bezoekerscentrum De Otter in Diksmuide.

MEER KLAARHEID IN DILEMMA WINDTURBINES – VOGELS

Om de klimaatwijziging en de uitputting van fossiele brandstoffen tegen te gaan wordt veel verwacht van hernieuwbare energie. Ook in Vlaanderen rijzen windmolenparken uit de grond, al zorgt de impact van de turbines op vogels en ook vleermuizen voor tegenwind uit ecologische hoek.

Het INBO heeft nu een instrument opgemaakt dat moet helpen om de risico's voor vogels bij geplande windturbines in te schatten. Een nieuwe 'Vlaamse risicoatlas vogels-windturbines' maakt hier deel van uit. Verder maakt het INBO ook werk van de mogelijke effecten, en een stappenplan voor het onderzoek van geplande projecten. Als de aanbevelingen uit dit instrument goed worden opgevolgd, zou de locatiekeuze voor de inplanting van windturbines in Vlaanderen vlotter moeten kunnen verlopen.

Meer info: www.inbo.be (zoekterm 'windturbines'), koen.vanmuylem@inbo.be

EUROPESE NATUUR OM BIJ WEG TE DROMEN

Zin om de mooiste plekjes uit de Europese natuur te zien zonder van je stoel af te komen? In het boek 'The image of nature' neemt natuurfotograaf Wouter Pattyn je mee op ontdekkingstocht. Het boek bevat niet enkel anderhalve kilo beeldmateriaal, maar is bovendien doorspekt met leuke anekdotes en interessante weetjes. Een ideaal kijkboek voor het slapen gaan of om lekker languit te genieten.

Het boek is te verkrijgen in de betere boekhandel of via info@naturalight.be.
Meer info op www.naturalight.be

GEZOCHT: BEBOSSINGSPROJECTEN

Het ANB lanceerde op 1 december, voor het tweede jaar op rij, een oproep aan alle Vlaamse steden, gemeenten en provincies om een bebossingsproject in te dienen. Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur Joke Schauvliege reserveert hiervoor 1 miljoen euro uit het Bossencompensatiefonds. De projectvoorstellen moeten tegen 30 april 2012 bij het ANB ingediend worden.

Meer info over criteria, procedurestappen en voorwaarden vind je in de infobundel. Deze is te downloaden op www.natuurenbos.be (Natuurbeleid - Thema Bos)

Meer info: katrin.goyvaerts@lne.vlaanderen.be

SLIM TRUCJE HOUDT KIKKER IN LEVEN

De Australische koraalteboomkikker houdt er slimme trucjes op na om ook in perioden van extreme droogte aan drinkwater te komen. Wanneer het buiten wat kouder is, verlaat de kikker zijn warme holletje en gaat even buiten staan. Vervolgens duikt hij weer zijn warme huis in, zodat er condensatie ontstaat op zijn huid. Dat water neemt hij via zijn huid op en zo weet hij ook in perioden van extreme droogte voldoende vocht binnen te krijgen. Maar de truc werkt alleen als de omstandigheden perfect zijn: zodra zijn holletje te koud is of de lucht buiten te warm, verliest de kikker meer energie dan hij met condensatie wint. En dat kan dodelijk zijn. Niet zonder risico dus ...

MOERASANDIJVIE IN BIEZENVEN

Het historische Biezenven in Merksplas-Kolonie onderging dankzij de Vlaamse Landmaatschappij een ware metamorfose. Het resultaat: in het herstelde, 10 hectare grote ven dook recent moerasandijvie op. Dat is niet een of andere 'vergeten groente', maar wel een pioniersoort van voedselrijke bodems. Moerasandijvie is bovendien erg zeldzaam in Vlaanderen.

Meer info: daniel.josten@lne.vlaanderen.be

BOMEN NEMEN MEER CO₂ OP DAN GEDACHT

150 à 175 miljard: zoveel ton CO₂ nemen bomen en planten jaarlijks op. Tot dat besluit komen internationale wetenschappers die tot 30 jaar oude luchtstalen van over de hele wereld onderzochten. Dat is een kwart meer dan tot nu toe gedacht. Dat planten en bomen meer CO₂ opnemen, is goed nieuws. Hierdoor produceren planten meer waterdamp en dat zorgt voor afkoeling. Deze ontdekking kan wetenschappers ook helpen om temperatuurswijzigingen in de toekomst beter te voorspellen en om de cruciale rol van bomen en planten in het klimaatbeleid genuanceerder te onderbouwen.

Natuurgebied geeft je droge voeten

DE DOODE BEMDE: SPRANKELLENDE NATUUR, DODELIJK EFFICIËNT

De mensheid moet zich nu al organiseren met het oog op een toename van overstromingen, droogte en hittegolven die de komende decennia zullen voortkomen uit de opwarming van de aarde. Dit was de conclusie van een recent rapport van het Intergovernmental Panel on Climate Change, het wetenschappelijke panel dat de referentie is op het vlak van klimaatverandering. Ook Vlaanderen maakt zich op voor een toekomst met meer en heviger regens. Natuurgebieden kunnen ons daarbij helpen, weet men bij het ANB en het INBO. Hoe houdt een proefproject in de Dode Bemde langs de Dijlevallei bijvoorbeeld de voeten van alle Leuvenaars droog?

Vlaanderen is de jongste jaren niet gespaard van waterrellende. Overstromingen zijn zowat elke winter vaste prik. Dat komt in de eerste plaats door de weersomstandigheden: die zijn nu en dan echt uitzonderlijk geweest. In de toekomst zal dit soort weer echter vaker voorkomen. Door de verandering van het klimaat worden winters natter en neemt de kans op extreem weer, met overmatige regenval, toe. Meer neerslag, die bovendien steeds moeilijker in de grond kan dringen. Een groot deel van Vlaanderen is immers verhard, door bebouwing, wegen, parkings, enzovoort. Tussen 1976 en nu is de verharde oppervlakte gestegen van 6 % tot 20 %. Het (hemel)water stroomt daardoor zonder omwegen naar de waterloop of de riolering. Die kunnen de plotse overmaat aan water niet langer slikken, met overstromingen en

steeds grotere overstromingsrisico's als gevolg. Ook neerslag die op landbouwgrond terechtkomt, stroomt vaak in sneltempo – via grachten en beken – naar de waterloop. Vroeger kon de rivier overtoellig water van nature kwijt in haar vallei. Maar in veel natuurlijke overstromingsgebieden wonen intussen mensen. Hoe komt Vlaanderen de klimaatwijziging zonder natte voeten door?

De natuur doet het beter

De hulp komt uit een voor de hand liggende hoek: de natuur zelf. Een natuurlijke rivier heeft namelijk voldoende veerkracht in huis om grote hoeveelheden neerslag te bufferen: in haar natuurlijke bochten (meanders), in haar valleigebieden ... Alleen is die natuurlijke buffer op veel plaatsen verdwenen. Zo werden de meanders van heel wat waterlopen afgesneden of

rechtgetrokken, en zijn veel rivieren afgesloten van hun valleigebied door dijken.

De natuurlijke rek is uit het systeem, het komt er dus op aan om die te herstellen. Onze waterlopen hebben opnieuw meer ruimte nodig om te stromen en te overstromen. Door die wetenschap is het waterbeheer de laatste jaren drastisch veranderd. Langs heel wat Vlaamse waterlopen worden nu overstromingsgebieden ingericht. Dat zijn in feite overloopgebieden, waar de rivier kan overstromen bij hoogwater. De locaties worden goed uitgekozen, zodat de waterloop tijdelijk zijn teveel aan water kwijt kan zonder dat bewoonde gebieden er last van hebben. Door het water te laten stromen op plaatsen waar het geen kwaad kan, in natuurgebieden bijvoorbeeld, worden bewoonde gebieden beter beschermd. Zo helpt de natuur ►

ALLESBEHALVE DOODS!

De Doode Bemde is een uniek natuurreservaat van zowat 250 hectare groot. Het ligt aan weerszijden van de Dijle, op het grondgebied van Oud-Heverlee, Sint-Joris-Weert en Neerijse (Huldenberg) en Korbeek-Dijle (Berterem). Het natuurreservaat wordt beheerd door Natuurpunt vzw en De Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud vzw. Vanwaar die vreemde naam? 'Dood' slaat op het ongeschikt zijn van de gronden voor de landbouwers. En 'bemde' is een oude Vlaamse term voor vochtig. Maar de Doode Bemde is allesbehalve dood. Op de oeverwallen groeien glanshavergraslanden met fluitkruid, glanshaver, knolsteenbreek en smeerwortel. Op de vochtige komgronden komen dottergraslanden, rietlanden, elzenbroeken en zeggevegetaties voor. In het voorjaar bloeit er gele lis, en kleuren dotterbloemen, boterbloemen en grote ratelaars de graslanden geel.

De wandelpaden van de Doode Bemde zijn vrij toegankelijk voor wandelaars.

Meer info: www.vhm.be

© Vilda - Yves Adams

Waterral

het probleem van overstromingen op te lossen, op een heel efficiënte manier.

Doode Bemde

Ook stroomopwaarts doet de natuur haar werk. Bomen, planten en natuurlijke bodems houden het water als een spons vast. Een doorsnee boom bijvoorbeeld

kan tot enkele honderden liters water vasthouden. Dat water staat de natuur daarna mondjesmaat weer af, zodat het niet in één keer naar de rivier stroomt. Bossen en natuurgebieden zorgen voor een vertraagde afvoer van de neerslag doordat het grondoppervlak jaarrond bedekt is met vegetatie waardoor het

water niet of slechts beperkt oppervlakkig afstroomt. Die functie hebben natuurgebieden altijd al vervuld. Precies daarom is het zo belangrijk om de natuur en de bossen stroomopwaarts zoveel mogelijk intact te houden.

De veerkracht van de natuur is de laatste jaren overduidelijk gedemonstreerd in de Dijlevallei stroomopwaarts Leuven. Het natuurgebied de Doode Bemde helpt daar om in de stad de kansen op droge voeten gaaf te houden. In de hele vallei tussen de taalgrens en Leuven wordt de natuurlijke overstromingsfunctie van de Dijle hersteld. **Piet De Becker** van het INBO: "Al meer dan tien jaar mag de Dijle hier haar gang gaan. Er wordt geen slib meer geruimd, bomen en struiken groeien op de oever en mogen in het water vallen en de rivier mag vrij meanderen. Zo'n kronkelende rivier is een bron van waterleven, zeker als je ze vergelijkt met een gekanaliseerde waterloop of met afgesneden bochten. Daar komen waterplanten, vogels, insecten en vissen

© Frank Baetens

veel minder aan hun trekken. De oevers van de Dijle mogen ook afkalven. Zo ontstaan loodrechte oeverwanden, een geliefkoosde broedplaats van ijsvogels. De natuurverenigingen en de waterloopbeheerder hebben de afspraak om daar

vaste vorm kreeg, was het grote vraagteken: 'Zal ons plan efficiënt werken bij extreme weersomstandigheden?'. Maar al gauw is gebleken dat de Dijle met de regelmaat van een stevige wolkbreek buiten haar oevers trad, zonder noemens-

spaarde Leuven van een overstromingsramp, die wel andere delen van Vlaanderen teisterde."

En de natuur? Die floreert als nooit tevoren. "Het mooie is, dat in natte gebieden ook de natuur gedroomde kansen krijgt. Zolang het water een behoorlijke kwaliteit heeft en de overstromingen niet te lang duren, ondervindt de natuur helemaal geen schade van zoveel water. Eeuwenlang is het immers niet anders geweest. Tal van zeldzame plantensoorten gedijen zelfs uitstekend in zo'n overstromingsgebied. De vernatting van het gebied is ook bevorderlijk voor dieren die voor hun voortbestaan van waterrijke gronden afhangen. Denk maar aan vogelsoorten zoals de waterral, de porseleinhoen en de blauwborst. Door de vernatting kunnen zij weer in aantal toenemen." Het INBO werkt samen met het ANB een studie uit die nagaat wat concreet het effect van de vernatting op de natuur is. Deze studie wordt in het voorjaar van 2012 afgerond.

"Het mooie is dat door de vernatting ook de natuur opnieuw gedroomde kansen krijgt in de Dooie Bemde."

geen ruiming en geen maaibeurten meer uit te voeren en geen struiken of bomen van de oever of uit de rivier te verwijderen."

Waterral en porseleinhoen

Wat heeft het project al aangetoond? Piet de Becker: "Toen in 1998 het scenario voor het natuurlijk overstromingsgebied

waardige problemen in Leuven. De 'grote vloed' in de herfst van 2010 was de proef op de som. De regen viel toen met bakken uit de lucht. Het debiet van de Dijle bleef drie dagen lang aanzwellen. Voor de eerste maal werden de komgronden in het natuurgebied bijna helemaal gevuld. Dit slimme veiligheidsconcept be-

© Vilda - Rolin Verlinde

Waterlobelia

De natuurprojectovereenkomst

TOT 90 % SUBSIDIE VOOR WIE DE NATUUR EEN HANDJE HELPT

Wie een concreet plan voorlegt om een stukje natuur te beheren, kan via een subsidie 90 % van zijn kosten terugwinnen. Dat is te danken aan de natuurprojectovereenkomst. Een eerste overeenkomst werd onlangs afgesloten voor het Limburgse Heuvelsven. De grote winnaar daarvan moet de uiterst zeldzame waterlobelia worden.

Het Heuvelsven ligt in een heerlijk groen jeugdvakantiecentrum in de Hoge Kempen. Tot voor kort was dit recreatieoord voor jongeren een van de laatste Vlaamse leefplekken van de waterlobelia. Dat is een waterplant met witte bloempjes die bloeien van juni tot september. Toch laat deze zeldzame plant zich al een aantal jaar niet meer zien in het gebied. De vzw Openluchtcentra voor Scholieren (OCS) krijgt nu subsidies in ruil voor een waterlobeliavriendelijk beheer. Ze sloot hiervoor een natuurprojectovereenkomst af met het ANB.

WAT IS EEN NATUURPROJECT-OVEREENKOMST?

Een natuurprojectovereenkomst is een nieuw uitvoeringsinstrument van de Vlaamse overheid. Privépartijen krijgen daarbij subsidies om de natuur te beheren. Het instrument richt zich tot particulieren, vzw's of administratieve diensten die mee instappen in een natuurrichtplan. Natuurrichtplannen bepalen welke richting Vlaanderen uit wil met zijn meest kostbare natuurgebieden. Denk maar aan de gebieden die Europa als speciale beschermingszone aanduidde. Welke natuur en welk type landschap horen hier thuis? Hoe wordt dat het beste gerealiseerd? Het ANB overlegt hierover met de eigenaars en gebruikers van die gebieden. Ook om de plannen uit te voeren, is samenwerking nodig. Wie een natuurrichtplan mee helpt realiseren, krijgt nu financiële steun van de Vlaamse overheid. Tot 90 % van de privékosten kunnen worden vergoed. Deelnemende gemeenten of provincies krijgen maximaal de helft van hun onkosten terug.

ZIJN ER VOORWAARDEN VERBODEN AAN EEN NATUURPROJECT-OVEREENKOMST?

Een natuurprojectovereenkomst is pas mogelijk als er al een natuurrichtplan is opgesteld. Je mag deze subsidie ook niet

combineren met een andere subsidie van het Vlaamse Gewest. Lokale projecten rond zowel natuurbehoud als natuureducatie en recreatie komen in aanmerking. Denk maar aan het open kappen van verboste heide, het aanleggen van een paddentunnel of het plaatsen van een infopaneel.

WAT HOUDT DE OVEREENKOMST IN HEUVELSVEN IN?

De inzet van de eerste natuurprojectovereenkomst voor het Heuvelsven is om de verdwenen waterlobelia opnieuw te laten gedijen in het gebied. Rondom het ven worden bomen gekapt; dat bevordert de werking van de wind. De zone langs de oever wordt deels geplagd, zodat de heide zich er weer kan ontwikkelen. Het ven zelf krijgt een schuine oever om een grotere ondiepe waterzone te creëren. Die is niet alleen goed voor de waterlobelia, ook heel wat amfibieën, libellen en andere flora profiteren ervan. Het Vlaamse Gewest subsidieert de werkzaamheden in en rond het ven voor 90 %. De resterende 10 % komt van de

eigenaar, de vzw OCS. De werken moesten begin 2012 voltooid zijn. Over een jaar zal het ven zich hersteld hebben. Alle partners van dit project kijken hier vol verwachting naar uit: de eigenaar en het ANB, maar ook de Bosgroep, de provincie Limburg, de stad Dilsen-Stokkem, het INBO, het Regionaal Landschap, LIKONA en de brandweer. Die laatste stond in voor het leegpompen van het ven.

WIE KAN EEN NATUURPROJECT-OVEREENKOMST AFSLUITEN?

Zowel particulieren, verenigingen als administratieve overheden komen in aanmerking voor een natuurprojectovereenkomst. De aanvraag gebeurt met een officieel aanvraagformulier. Daarin staat onder meer: een beschrijving van de locatie en van het project, de verschillende fasen van het natuurrichtplan, de kostenraming en een financieringsplan.

Meer info:

lise.hendrick@lne.vlaanderen.be
www.natuurenbos.be/natuurprojectovereenkomst

© Danny Klingelberg

WK Veldrijden in kwetsbaar natuurgebied

“HIER LEEFT DE SVEN NYS VAN DE DUINEN”

Elke wielervedhebber krijgt ongetwijfeld kippenvel als hij terugdenkt aan de legendarische WK-overwinning van veldrijder Paul Herygers in 1994. Het Wereldkampioenschap Cyclocross vond toen voor het eerst plaats in de Noordduinen in Koksijde. Op 28 en 29 januari vormt deze schitterende locatie opnieuw het WK-decor, ditmaal met Nys, Pauwels, Stybar en co als zandduivels. Maar veel publiek betekent ook veel overlast. Hoe kunnen topsport en topnatuur samengaan?

De Noordduinen vormen een 73 hectare groot duinencomplex in Koksijde. Duingraslanden, duinvaleien, duinstruwelen en bosjes wisselen elkaar af. Je kunt er genieten van het gezang van de nachtegaal en de prachtige bloei van duinroosjes. "De Noordduinen zijn een bijzonder stukje natuur. Je treft hier tal van zeldzame planten en dieren. Denk maar aan grasmus, braamsluiper, kleine parelmoervlinder, herfsttijloos ...", somt **Jan Deramoudt** op. Hij coördineert het WK Veldrijden 2012 binnen de gemeente Koksijde. "Die schitterende natuur is onze bondgenoot. De mooie omgeving en de statige duinenflanken geven de omloop niet alleen een bijzonder decor, ze verhogen automatisch ook de betrokkenheid van het publiek."

Wildplassen

Achttien jaar na de overwinning van Herygers is veldrijden in Vlaanderen populairder dan ooit. Eind januari zullen er nog nooit zoveel mensen op één dag naar de Noordduinen afgezakt zijn. "Dat is een kans", zegt Deramoudt, "maar ook een uitdaging. Een kans om nieuwe doelgroepen in contact te brengen met dit knappe stuk natuur. En een uitdaging om een massa-evenement te verzoenen met een kostbaar ecosysteem."

In overleg met het ANB en de internationale wielervedfederatie UCI is het parcours zo aangelegd, dat de ecologische topgebieden van de Noordduinen vermeden en afgeschermd worden, legt Deramoudt uit. "Zo hoeven we in

de meest fragiele delen van het gebied zeker niet te vrezen voor natuurschade. Andere kwetsbare zones, zoals poelen en mosduinen, worden beschermd met *nadars* of linten. We zullen ook voldoende toiletten plaatsen om wildplassen tegen te gaan."

Smartphone

"De duinennatuur zo dicht mogelijk bij de mensen brengen en hen tegelijkertijd wijzen op de kwetsbaarheid ervan is een moeilijke evenwichtsoefening. Hoe we dat doen? In waardevolle natuurzones plaatsen we langs de omloop ludieke infoborden, die de mensen echt aanspreken. Op plekken waar bijvoorbeeld de

zandloopkever leeft, zul je bijvoorbeeld kunnen lezen: 'Hier woont de Sven Nys van de duinen'. Als het om zandstroken gaat, is Sven immers een rastalent. Her en der hangen we grote spandoeken met natuurbeelden. Een speciale *tag* op deze doeken, die je kunt inscannen met een smartphone, verwijst naar een mobiele website met meer informatie over actieve en duurzame natuurbeleving in de regio."

De natuur staat ook in het sponsordorp in de kijker. "Op de interactieve infostand van het ANB zullen er foto's van bezoekers worden genomen, op een fiets in een duinenlandschap dat op een fotowand wordt geprojecteerd. Thuis kunnen de ►

Basterdzandloopkever

geïnteresseerden hun foto downloaden. Zo maken ze kans op een arrangement in een natuurdomein.”

ReCycling Label

Koksijde heeft ervaring met sportevenementen in natuurgebied. De kustgemeente organiseert elk jaar in november de Duinencross. Dat is een van de veldritten die meetellen voor de Wereldbeker. “Duurzaamheid van evenementen is al een tijdlang een aandachtspunt voor organisatoren. Ook in het veldrij-

den, dat van oudsher sterk verbonden is met de natuur. De UCI reikt sinds kort een reCycling Label uit aan milieuverantwoorde wielorganisaties. Koksijde is de eerste Vlaamse wielorganisator die dit label mocht ontvangen, met bijzondere felicitaties van de UCI. Om deze erkenning in de wacht te slepen, moesten we een milieuplan opmaken. Dat plan zal vanaf nu als voorbeeld gelden voor andere wielerevenementen. Een ecoteam van vijftig vrijwilligers houdt het terrein permanent schoon en het afval wordt

“De duinennatuur zo dicht mogelijk bij de mensen brengen en hen tegelijkertijd wijzen op de kwetsbaarheid ervan is een moeilijke evenwichtsoefening.”

selectief ingezameld. Met De Lijn en NMBS is een speciale regeling afgesproken, zodat zoveel mogelijk bezoekers de auto thuis kunnen laten staan. Dit kost niet enkel maar moeite en geld, een duurzaam evenement brengt ook op. De sponsors zien hun naam graag gelinkt aan een milieuvriendelijke organisatie en bezoekers houden van een schoon en vlot bereikbaar terrein. Ook als organisator plukken we daar de vruchten van.”

Willie Verhegge, stadsdichter van Ninove en de belangrijkste wielerdichter van de Lage Landen, kroop op vraag van Spoorzoeker in zijn pen en schreef een tekst over de charme en populariteit van de Vlaamse wielersport bij uitstek: veldrijden. Hieronder vind je een uittreksel. De volledige tekst en een aantal van zijn gedichten kan je lezen op www.natuurenbos.be/veldrijden. Veel leesplezier!

Over waarom deze sport zoveel harten weet te beroeren: “De grote namen en hun onderlinge rivaliteit, de wielersporthebber die bij gebrek aan wedstrijden op de weg het veld intrekt, de spannende races die slechts één uur duren, de ambiance die nog wordt aangedikt door de rijkelijk vloeiende pintjes en borrels, de buitenlucht die doorspekt is van braadworst, hotdogs en zuurkool, de talrijke uitzendingen op de televisie. En geef toe: het is een mooie sport, gedragen door een veelal spannend verloop zien de toeschouwers de renners meerdere keren passeren, de snelheid ligt meestal ook een stuk lager dan bij wegwedstrijden zodat de herkenbaarheid van de atleten veel groter is, heel wat doorwinterde veldritsupporters weten daarenboven ook de kritieke plaatsen uit te kiezen, plaatsen waar het spektakel verzekerd is en je mits wat korte sprintjes haast van op dezelfde plaats de renners een paar keer heel kort na elkaar

ziet voorbijflitsen. Dat dit winters sportgebeuren dikwijls in mooie naturomgevingen plaats vindt draagt natuurlijk eveneens bij tot het succes ervan. Bosjes, rijen knotwilgen, waterplassen, steile hellingen en al even spectaculaire afdalingen, zandheuvelds en zompige weiden zorgen voor een veelgekleurd palet dat de meest onverzadigbare visuele honger weet te stillen.”

Willie Verhegge publiceerde vijf dichtbundels over de wielersport. De bekendste hiervan is de in 2001 verschenen ‘Tourmalet & andere poëzie buiten categorie’. Wielergedichten van hem zijn blijvend gevisualiseerd bovenop de Muur van Geraardsbergen en op het monument voor Briek Schotte in Kanegem. Sinds 2004 is Verhegge stadsdichter van Ninove.

JONGE WOLF MAXIM
MAAKT HET
ONZICHTBARE
ZICHTBAAR

Zijn insectenfoto's lijken weggelopen uit professionele magazines, maar een specifieke opleiding heeft de 16-jarige Maxim Piessen uit Kapellen nooit gevolgd. Dat hij talent heeft voor natuurfotografie, is ook de andere kant van de wereld niet ontgaan. Begin september mocht de piepjonge natuurfotograaf gratis naar een prestigieuze workshop insectenfotografie in de Verenigde Staten. "Bang van een Bugshot? Ik niet."

Maxim Piessen

"Met macrofotografie maak je details zichtbaar die met het blote oog niet te zien zijn"

"Toen ik als zesjarige bij een voetbalclub speelde, had ik meer aandacht voor de wormen op het veld dan voor de bal of mijn tegenstander. Ik lag er op mijn buik naar te kijken, terwijl de match gewoon voortging", lacht Maxim. Het voetbal hield hij snel voor bekeken, de insecten niet. Op de grond, in bomen ... overal ging hij op zoek. Trots toonde hij zijn vondsten aan z'n vriendjes. Niet dat zij daar zo mee opgezet waren. "Voor hen waren het vieze beestjes, ik was erdoor gefascineerd."

Saint Louis

Maxim begon met een terrarium vol tropische insecten die onder speciale warmtelampen leefden. Vandaag houdt hij een mierenkolonie, enkele bidsprinkhanen en kleine schorpioenen als huisdieren. "Twee jaar geleden begon ik me te verdiepen in macrofotografie. Dat is het fotograferen op korte tot heel korte afstand van in mijn geval dieren en planten, met de bedoeling ze zo groot mogelijk af te beelden. Zo worden details zichtbaar die met het blote oog moeilijk of niet te zien zijn."

Topmacrofotografen gaven de voorbije zomer wereldwijd drie beurzen weg voor de prestigieuze workshop BugShot 2011 over insectenfotografie. Die vond van 2 tot 5 september plaats in een natuureservaat bij de Amerikaanse stad Saint Louis. Op aanraden van een kennis stuurde Maxim een portfolio met motiveringsbrief in. De Amerikanen waren flink onder de indruk en gaven Maxim een *wildcard*. Het enige wat hij zelf moest betalen, was het vliegticket. Daarvoor verkocht hij via zijn website posters van zelfgemaakte insectenfoto's. "Het was echt een on-gelofe-lijke ervaring."

Lionel Messi

"Tijdens de workshop maakte ik kennis met speciale technieken, zoals het fotograferen met de microscoop en van vliegende insecten", vertelt Maxim. "Het was ook gewoon leuk om te kunnen praten met mensen die je passie delen en om insecten te fotograferen die je hier in België niet vindt. Wat me het meest is bijgebleven? Dat ik les kreeg van topfotografen zoals Alex Wild, John Abbott en Thomas Shaha. Wat Messi is voor voetbal,

zijn zij voor de macrofotografie. Hun foto's komen in internationaal gerenommeerde magazines zoals National Geographic. Echt een geluk dat ik van m'n school-directeur de toestemming kreeg om deze cursus te mogen volgen."

Carrière

Voor veel mensen is een insect op een foto al fascinerend genoeg. Maxim kan er maar niet genoeg van krijgen. Hij droomt van een carrière als natuurmachefoto-

graaf, maar hij is realistisch: "Ik weet niet of er voldoende toekomst in zit. Ik hoop alleszins dat ik er als hobbyist ook wat geld kan uithalen. Dat zou handig zijn om bijvoorbeeld mijn fotografiemateriaal te betalen, of om naar internationale natuurparken te kunnen reizen."

Benieuwd naar meer foto's van Maxim Piessen? Op www.mpke.eu vind je zijn portfolio en meer informatie.

GEKIEKT!

Door de barre winters zoeken grote aantallen blauwe kiekendieven, een Natura 2000-soort, steeds vaker zuidelijker oorden op om voedsel te zoeken. In 2009 mocht de Kalmthoutse Heide meerdere exemplaren verwelkomen. Nadat natuurfotograaf Marc Sloodmaekers de dagelijkse routine van dit mannetje grondig had bestudeerd, stelde hij zich voor dag en dauw op een geschikte locatie op. Net op het moment dat de mist boven de velden oploste, scheerde deze blauwe kiekendief over de bevroren heide, op zoek naar muizen. Het leverde Marc Sloodmaekers niet alleen een prachtige foto op, maar ook een nominatie in de prestigieuze prijs Wildlife Photographer of the Year.

VLEERMUIZEN KRIJGEN VIJFSTERRENHOTEL

In Fort III in Borsbeek overwinteren jaarlijks driehonderd vleermuizen, acht soorten in totaal. Voor vleermuizen uit binnen- en buitenland is de historische fortengordel rond Antwerpen, net zoals de Limburgse mergelgroeven, al jaren de place-to-be zodra het koud wordt. Maar het fort in Borsbeek is wel een heel speciaal vleermuizenhotel. Straks krijgt het zelfs vijf sterren.

Van 27 naar 298, ofwel een vertienvouding: sinds de jaren 1990 is het aantal vleermuizen dat in Fort III komt overwinteren, spectaculair toegenomen. Dat blijkt uit monitoringgegevens van Natuurpunt in opdracht van het ANB. Even opvallend: in Fort III houden evenveel vleermuizen hun winterslaap als in de negen andere forten van de Brialmontgordel samen. De forten zijn beschermd domein. In de negentiende eeuw moest deze militaire verdedigingsgordel rond Antwerpen de stad beschermen tegen invallen. Vandaag zijn de forten oases van rust en dat is een van de redenen waarom vleermuizen er hun intrek nemen. In het Borsbeekse fort zwaaien vooral franje-staart, watervleermuis en baardvleermuis (en in mindere mate grootoorvleermuis en dwergvleermuis) de plak. Maar ook exemplaren van de zeldzame en Europees beschermde ingekorven vleermuis en de meervleermuis komen hier de koudste maanden van het jaar doorbrengen. Voor de ingekorven vleermuis is Fort III zelfs het belangrijkste winterverblijf in heel Vlaanderen.

Levensnoodzakelijke slaap

Omdat de gemeente Borsbeek het natuurbelang van de forten inzag, werkte ze samen met de Vlaamse overheid actief mee aan de totstandkoming van het bos- en parkbeheerplan voor Fort III. Vermits het fort in zijn geheel is aangeduid als Natura 2000-gebied, horen daar ook heel wat maatregelen bij om de vleermuizen te beschermen. **Marc Tritsmans**, milieubambtenaar bij de gemeente Borsbeek: "Het bos- en parkbeheerplan voor

het 34 hectare grote fort laat alle ruimte voor recreatie. Maar alle gangen en lokalen waar vleermuizen verblijven, worden in de winter voor het publiek afgesloten. Dan zijn er geen geleide wandelingen mogelijk. Zo geven we de vleermuizen de rust die ze nodig hebben. Tijdens hun winterslaap worden bij de vleermuis alle vitale lichaamsfuncties - ademhaling, bloedsomloop - tot een minimum herleid. Als die slaap wordt verstoord, kunnen de vleermuizen er zelfs het leven bij laten. Een andere maatregel is dat we alle metalen loodsen op het binnenplein slopen en de betonverharding verwijderen. Zo kan er struweel groeien. Ook in de zomer wordt dit voor vleermuizen een ideale plek om voedsel te zoeken."

Hangplaatsen en wegkruipspleten

Ook aan het klimaat van het vleermuizenverblijf wordt gedacht, want vleermuizen zijn gevoelige dieren. In een winterverblijf ligt de temperatuur het best tussen 3 en 10 graden Celsius en de lucht moet voldoende vochtig zijn. "We zijn van plan de temperatuur te stabiliseren en het aantal hangplaatsen en wegkruipspleten uit te breiden. Enkele jaren geleden heeft het ANB de tocht in het fort al verminderd, door verschillende openingen van het binnenfort af te dichten."

De gemeente werkt samen met de lokale afdeling van Natuurpunt en overlegt intensief met het ANB. Marc Tritsmans: "We helpen graag mee aan de doelstellingen van Natura 2000. Onze gemeente kan er alleen maar natuurlijker en mooier op worden."

EEN KWESTIE VAN LEVEN OF DOOD

Sinds 1973 zijn de ongeveer twintig vleermuissoorten die in Vlaanderen leven, bij wet beschermd. Ze mogen niet gevangen of gedood worden, en ook hun verblijfplaatsen moeten onaangeroerd blijven. Er zijn ook beschermingsplannen opgemaakt die de basis vormen en vormen voor de te nemen maatregelen. Op die manier wil de Vlaamse overheid de forse vermindering van het aantal vleermuizen in ons land stoppen. Vleermuizen hebben last van de biociden waarmee insecten worden bestreden: hun belangrijkste voedsel is daardoor veel minder voorradig. Bovendien vinden vleermuizen steeds minder schuilplaatsen. Sinds de jaren 1990 gaat het opnieuw beter, maar een geschikte overwinteringsplaats vinden, blijft voor veel vleermuizen een kwestie van leven of dood.

© Vida - Yves Adams

NATUUR FLIRT MET OUDE KLEIGROEVES

De gangbare relatie tussen natuur en industrie? In Facebooktermen: *it's complicated*. Wienerberger, een van de grootste producenten ter wereld van bakstenen en leidakpannen, maakt het simpeler. Het bedrijf helpt leigroeves in een nieuw, groen kleedje te stoppen. Nu nog de ijsvogel, de kamsalamander en andere Europees beschermde dieren inviteren.

“In de nieuwe poelen en plassen krijgen poelkikkers en kamsalamander kansen”

Transformeren tot natuur

Het aanduiden van ontginningsgebieden zoals kleigroeves is in een dichtbevolkte regio als Vlaanderen niet gemakkelijk. Ook de *nabestemming* ervan - wat er na het gebruik mee gebeurt - roept soms vragen op. “Het klopt dat in het verleden de ontginningssector op dat vlak niet altijd even toonaangevend is geweest”, bevestigt Anita Ory. “Heel wat groeves werden niet afgewerkt in functie van de nabestemming of werden zelfs als stortplaats gebruikt. Nu denken we daarom al van bij de start van de grondstofontginning na over de nabestemming. Een nabestemming als natuur vraagt een

Poelkikker

Kleiontginning en steenbakkerijen tekenen voor een groot deel de Noorderkempen. Langs het kanaal Dessel-Schoten zijn tussen Brecht en Ravels nog vele sporen te vinden van deze grotendeels verdwenen industriële activiteit. Toch blijven kleiontginning en de baksteennijverheid nog altijd een belangrijke impuls voor de lokale economie. Wienerberger bij-

voorbeeld baat in de Noorderkempen momenteel vier kleigroeves en drie steenbakkerijen uit. Twee kleigroeves liggen in Beerse. “Baksteennijverheid en natuur zijn in Beerse uitzonderlijk close”, vertelt **Anita Ory** van Wienerberger. “Letterlijk: onze twee vestigingen hier en de natuurgebieden Absheide, Lage Heide, Blak-Meergoor en Oosteneinde zijn naaste buren.”

BROEDEN OP 50 METER HOOGTE

In juli plaatste het non-ferrobedrijf Campine uit Beerse een platform met een nestkast voor slechtvalk. Dat gebeurde in samenwerking met het Fonds voor Instandhouding van Roofvogels (FIR) en het ANB. Het nestplatform werd op een hoogte van bijna 50 meter bevestigd op een van de schoorstenen van het bedrijf.

De slechtvalk is de wijdst verspreide grote valk. De soort verdween in de jaren 1960 als broedvogel uit België, onder meer door het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Sinds 1972 is de slechtvalk wettelijk beschermd. In 1995 startte het Fonds voor Instandhouding van Roofvogels (FIR) een beschermingsprogramma. Dankzij het plaatsen van aangepaste nestkasten tegen hoge gebouwen, hoogspanningsmasten en de koeltorens van kerncentrales herstelde de Belgische broedpopulatie zich langzaam. In 2010 telde de Vlaamse broedpopulatie slechtvalken alweer 47 broedparen. Nestkasten zijn de motor geweest voor de terugkeer van de slechtvalk in België. Even leek het er op of de soort dit voorjaar zonder nestplatform al ging broeden op de site van Campine NV. Een koppel slechtvalken verbleef er een viertal weken, maar trok uiteindelijk toch door.

Blauwborst

Kamsalamander

kwaditeitsvolle inrichting van de verlaten groeve. We hebben de ontginningsgebieden in Lage Heide en Steenbakkersdam in Beerse met behulp van het ANB getransformeerd tot nieuwe natuur. Met het ANB hebben we een beheerovereenkomst afgesloten, zodat de instandhouding van de natuur verzekerd is."

Natura 2000

De nieuwe natuur in Beerse vormt de exponent van de jarenlange inspanningen die Wienerberger levert om ontginningsgebieden terug te geven aan de

maatschappij. "Het ontginningsgebied aan Steenbakkersdam is ingericht als leefgebied voor de ijsvogel en de blauwborst, twee Europees beschermde vogelsoorten. In Lage Heide werd de verlaten groeve zo ingericht dat schraalland en droge en natte heide zich kunnen herstellen. In de nieuwe poelen en plassen krijgen poelkikker en kamsalamander kansen", zegt **Daniël Josten** van het ANB. Deze terreinrealisaties zijn het eerste resultaat van een proces dat over meerdere jaren groeide. De ontginnings- en natuursector hebben daarbij een evolutie

doorgemaakt van 'discussie' over 'overleg' tot 'samenwerking'. In plaats van zoals vroeger te discussiëren, werken we nu samen. Bovendien kunnen we spreken van een win-winsituatie. De Lage Heide ligt in Europees habitatrichtlijngebied. Dankzij de uitgevoerde werken wordt hoogwaardige Europese natuur ontwikkeld en levert Wienerberger een actieve bijdrage aan het behalen van de door Europa gevraagde natuurdoelstellingen in kader van Natura 2000. We zijn blij dat Wienerberger als privébedrijf zijn verantwoordelijkheid opneemt."

Zonde van de ruimte

HOE WORDT EEN SCHANDVLEK EEN GROENE OASE?

In afwachting van een nieuwe bestemming als bedrijfssite of woonwijk, liggen braakliggende terreinen er vaak jarenlang onaangeroerd bij. Voor het stadsbeeld zijn ze allesbehalve een aanwinst. En: in het druk bebouwde Vlaanderen is nutteloze grond zonde van de ruimte. De stad Kortrijk experimenteerde de afgelopen jaren met tijdelijk groen in de stad. Een manier om verwaarloosde hoeken – ook al is het maar voor even – een groene en sociale functie te geven. De interesse van andere steden is gewekt, zowel in Vlaanderen als daarbuiten.

Metershoog onkruid, brokstenen van de afbraakwerken, verroeste blikjes frisdrank... Om het nog vriendelijk uit te drukken: een braakliggend terrein is zelden een lust voor het oog. In het beste geval wordt het afgeschermd met hekkens of platen, maar ook dan is zo'n verwaarloosd terrein een doorn in het oog. "Als ik zo'n stuk grond zie, dan bloedt mijn hart", zegt **Paul Geerts**, verbonden aan de intercommunale Leiedal. "Ik weet wel dat er op termijn nieuwe woningen en kantoorruimtes komen, maar ondertussen moet er toch meer mogelijk zijn dan deze terreinen zo maar aan hun lot over te laten."

Die gedachte lag ten grondslag aan het stadstuinenfestival Secret Gardens dat de stad in 2009 organiseerde. Verborg, desolate hoekjes in Kortrijk werden tijdelijk omgetoverd tot groene oases van rust en ontspanning. De ideeën daarvoor kwamen niet van de minsten. "De stad Kortrijk vroeg aan tien bekende tuinarchitecten uit binnen- en buitenland om een 'secret garden' of verborgen tuin te ontwerpen. Ze kregen de kans om hun visies op stedelijk groen en de functie en de inrichting van de publieke ruimte in de stad te tonen. De ontwerpers kwamen onder meer uit Berlijn, Parijs en Kortrijk." Al die nieuw ingerichte plekjes waren gratis te bezoeken en regelmatig werden ook rondleidingen georganiseerd. Heel de zomer vonden er ook activiteiten plaats in en om de Secret Gardens, zoals een film- en een dansfestival.

Groen experimenteren

"Kortrijk profileerde zich met het project als een stad die begaan is met groen en die jonge tuin- en stadsarchitecten uit heel Europa de kans geeft om te experimenteren met stedelijk groen. Zo transformeerde een Duitse architect een vroegere site van een textiel fabriek tot een heerlijk geurende munttuin, met meer dan 32 soorten munt. Een op het eerste zicht nogal apart idee, waarvoor hij ergens anders waarschijnlijk geen *carte blanche* zou hebben gekregen. Maar hij kreeg van ons alle vertrouwen en zijn concept pakte goed uit. Secret Gardens is dus eigenlijk een laboratorium om te experimenteren met nieuwe vormen van stedelijk groen." Ook de winst voor de Kortrijkzananen is zonneklaar: zij kregen er (tijdelijk) tien gezellige miniparkjes bij. Plekken waar kinderen kunnen ravotten, waar je rustig een boek kunt lezen in de zon of waar je 's avonds afsprekt met vrienden. "De stadsbewoners hoefden zich niet langer te ergeren

GROEN IN DE STAD

Met een frisse blik kijken naar stedelijk groen en klassieke denkpatronen durven doorbreken: het is een notendop de *mission statement* van het project 'Groen in de Stad', dat het ANB in het voorjaar van 2011 heeft gelanceerd. Met dit project maakt Vlaanderen een afspraak met de toekomst. Vanuit een vernieuwende aanpak bouwt het ANB, samen met partners van het eerste uur, zoals steden en gemeenten mee aan een groen stedengewest dat model kan staan voor de rest van Europa. Er wordt ook gezocht naar nieuwe, op het eerste zicht minder voor de hand liggende partnerschappen. Het project is net opgestart, dus voor resultaten is het nog te vroeg. Spoorzoeker houdt je op de hoogte.

aan die verloederde plekjes of schandvlekken in hun buurt. Uit onderzoek blijkt bovendien dat een stad niet alleen nood heeft aan fors uit de kluiten gewassen parken, zoals Park Spoor Noord in Antwerpen, maar ook aan kleinere groene plekken. Die spelen een belangrijke rol als ontmoetingsplaats voor buurtbewoners en als een rustpunt in het drukke stadsleven. Een voorbeeld? De Regenboogschool stond tien stond tien jaar lang leeg en verkommerde. Een architect heeft op deze plek een grote open ruimte gecreëerd met een bloemenweide en een zandbak voor kinderen. Tijdens het stadstuinenfestival kon je er naar films in openlucht komen kijken."

Brussel doet het ook

Heel Europa keek met belangstelling over de schouder van Paul Geerts mee. Vandaag geeft hij nog steeds lezingen over Secret Gardens in het buitenland. In België krijgt dit project hoogst waarschijnlijk navolging. "Het was eerst de bedoeling dat het project in Kortrijk zou uitgroeien tot een biënnale en dus om de twee jaar zou worden hernomen. Dit blijkt echter in de praktijk niet haalbaar. Brussel zal in 2012 wel een gelijkaardig project rond tijdelijke stadsnatuur uitwerken."

Lelijke plekken op de tekentafel

De intercommunale Leiedal en elf gemeenten van de regio Kortrijk lanceerden dit voorjaar ook het 'lelijke plekken-project'. De gelijkenissen met Secret Gardens zijn treffend. "Met dit regionaal project willen we werken aan een creatieve oplossing voor lelijke plekken in de regio: stukken publieke ruimte die er slordig, verwaarloosd of onafgewerkt bij liggen, maar er met een creatieve ingreep al een stuk fraaier zouden kunnen uitzien. We hebben eerst uitgebreid geluisterd naar wat er leeft in de straat. Iedereen kon op een website terecht om lelijke plekken in zijn of haar gemeente te signaleren." Streekgenoten reageerden massaal en dienden in totaal zo'n 120 lelijke plekken in. Drie scholen (Artesis-Hogeschool Antwerpen, Hogeschool Gent Campus Melle en KULeuven) creëerden voor een aantal ervan een nieuw, verfrissend ontwerp. Elke gemeente kon ook zijn eigen lelijke plek aanwijzen. Een professionele designer, architect of kunstenaar tekende hiervoor een creatief ontwerp uit. En het blijft niet bij mooie schetsen. "Al 5 van de 11 gemeenten hebben zich geëngageerd om dit ontwerp ook in de praktijk waar te maken", besluit Paul Geerts.

500.000
SCHATTEN
VOOR TROPISCH BOS

Het Internationaal Jaar van
de Bossen is bijna voorbij.

Onze rubriek
met opvallende bostypes
eindigt met de moeder
van alle bossen:
het tropisch bos.

Het tropisch bos bedekt amper 6 % van de oppervlakte van de aarde, maar wel tot 80 % van al het landleven houdt zich hier schuil. Qua biodiversiteit is dat een absoluut record. Bovendien worden er nog voortdurend nieuwe bewoners ontdekt. Reden om enthousiast te zijn? Toch niet, want nog iedere dag wordt in de tropen meer dan 4000 hectare woud, pakweg 8000 voetbalvelden is dat, gekapt. Maar nu zijn er schatten op komst.
Een half miljoen zelfs.

Het regenwoud, het moessonbos, het mangrovebos ... Tropisch bos is een verzamelterm voor verschillende soorten bossen tussen de keerkringen. Je vindt dus tropische bossen in Centraal- en Zuid-Amerika, in Afrika (behalve in Zuid-Afrika en de Maghreb-landen), Zuid- en Zuidoost-Azië en delen van Oceanië. In totaal telt onze aarde ongeveer 12 miljoen vierkante kilometer tropisch woud. Het grootste en bekendste tropische bos ligt in het Amazonegebied in Zuid-Amerika. Dit regenwoud, dat zich over tien verschillende landen uitstrekt, is half zo groot als Europa. Op jaarbasis kan er tot vijf keer meer regen vallen dan in België.

2,5 miljoen insectensoorten

Tropische bossen behoren tot de rijkste natuurgebieden ter wereld. In sommige van deze bossen vind je op een oppervlakte van nauwelijks een vierkante kilometer groot tot 1500 vlindersoorten en 500 vogelsoorten. Alleen al in het Amazoneregenwoud leven naar schatting 2,5 miljoen insectensoorten. En er worden

nog voortdurend nieuwe dieren en planten ontdekt. Veel dieren in tropisch bos zijn *endemische* soorten. Dat betekent dat ze maar op één specifieke plek op aarde voorkomen.

De voorbije vijftig jaar is meer dan de helft van al het tropisch bos op aarde door toedoen van de mens verdwenen. Door kappingen, verontreiniging en mijnbouw verdwijnt nog elke dag gemiddeld één plant- of diersoort. Niet alleen voor de biodiversiteit, maar ook voor de mens is dat een enorm verlies. Uitgestrekte wouden regelen namelijk het klimaat door grote hoeveelheden CO₂ op te slaan. Heel wat tropische planten bevatten stoffen die de ontwikkeling van medicijnen tegen kanker of andere ziekten kunnen versnellen. Een op de vier medicijnen die je vandaag kunt kopen, zijn ontwikkeld met bestanddelen uit tropisch bos.

500.000 extra bomen

Niet enkel planten en dieren hangen af van het tropisch bos. In Brazilië alleen al

wonen 200.000 indianen die, om voedsel te vinden en hutten te bouwen, niet zonder het woud kunnen. Met de steun van het Vlaams Fonds voor Tropisch Bos, opgericht in 2002, komt Groenhart voor deze bevolkingsgroepen op. Groenhart is een jonge Belgische ngo met duurzame natuurbescherming en ontwikkeling in het Zuiden als corebusiness. Met de steun van de Vlaamse overheid is ze er de voorbije jaren in geslaagd tientallen duurzame projecten te realiseren in Latijns-Amerika. Nog meer projecten staan in de steigers. De volgende drie jaren wil Groenhart 500.000 bomen planten in Ecuador. Dat gebeurt samen met de Vereniging voor Bos in Vlaanderen en Telenet, als spin-off van de 1 miljoen bomencampagne. Dit bosherstel zal de lokale bevolkingsgroepen heel wat sociale voordelen opleveren. Zo zal de waterbevoorrading verbeteren en ontstaat er werkgelegenheid in het ecotoerisme.

Rafflesia reusachtig met een geurtje

Deze plantensoort is uniek in meer dan één opzicht. De bloemen van deze plant hebben een diameter van meer dan een meter en kunnen tot 10 kilo wegen. Een iets minder smakelijk detail: hij ruikt naar rottend vlees. Je vindt de plant in de tropische bossen van Zuidoost-Azië. Zo indrukwekkend als de Rafflesia-bloemen zijn, zo weinig stellen de planten zelf voor. Het zijn superparasieten, zonder bladgroen of stengel. De plant werd ontdekt in 1818 door de Engelsman Stamford Raffles.

Vliegend draakje schrikwekkend

Het vliegend draakje is een hagedis die van boom tot boom kan zweven. Dat doet hij door gebruik te maken van zijn vleugelachtige huidflappen. Die liggen normaal gezien samengevouwen langs het lichaam, maar hij kan ze ook uitspreiden. Ermee opstijgen is niet mogelijk, maar zwevend kan hij een afstand van 200 meter overbruggen. De meeste soorten vliegende draakjes leven in Azië. Ze kunnen tot dertig centimeter lang worden, staart inbegrepen.

Tapir merkwaardig

De tapir is niet alleen een van de weinige zoogdieren in een tropisch bos, het is ook een van de merkwaardigste schepsels die je er tegenkomt. Het dier ziet eruit alsof het uit allerlei onderdelen van andere dieren is samengesteld. Zijn kop lijkt op die van een varken, net zoals een olifant heeft hij een langwerpige snuit, en hij heeft manen en hoeven zoals een paard. Bovendien is de tapir familie van de neushoorn. Met zijn kleine slurf trekt de tapir vruchten en knoppen van planten af. Hij wroet ermee in de grond, op zoek naar eten.

GALGEBOSSEN KRUIPEN UIT DE STROP

In de achttiende eeuw werd hier over leven en dood beslist. Tijdens de Eerste Wereldoorlog beraamden Britse soldaten er aanvalsplannen en sloegen Duitse bommen metersdiepe kraters. Vandaag bruist dit bos in West-Vlaanderen van leven. Daarmee laat het zijn lugubere verleden definitief achter zich.

De Galgebossen speelden klaar wat bijna geen enkel ander groen gebied in de buurt van Ieper kon: de wereldoorlogen grotendeels ongeschonden doorkomen. Daardoor kun je er vandaag nog wandelen onder de kruinen van mooie, eeuwenoude eiken en beuken. Tijdens de Eerste Wereldoorlog vielen hier wel bommen, maar die hadden – geloof

norchis, hangende zegge, fraai hertschoot en kruipend zenegroen. Op de nattere bodems en in de poelen komen kleurrijke moeras- en waterplanten voor, zoals fonteinkruiden, gele lis, gele waterkers en waterviolier. Die trekken heel wat vlinders aan. Maar liefst 24 soorten zijn er al geteld. Onder hen de eikepage, de zeldzame kleine ijsvogelvinder en het hooi-

lamander, heeft het ANB oude poelen opgeknapt en er ook nieuwe gegraven. Zo krijgt de zeldzame en Europees beschermde kamsalamander hier alle kansen. Voor de insecten en vogels creëert het ANB zogenaamde mantelzoomvegetaties, waardoor de bosrand geleidelijk aan overgaat in het aangrenzende gebied: een ideale schuil- en woonplaats.

"In de Galgebossen draait alles rond natuurontwikkeling: dood hout blijft liggen, exoten verdwijnen en oude poelen worden opgeknapt"

het of niet - een positief effect op de natuur. In de kraters ontstonden tal van kleine poelen, waarvan amfibieën zoals de kamsalamander later handig gebruik maakten. Na 1945 hing het voortbestaan van het bos even aan een zijden draadje. Door de grote behoefte aan brandstof hakten bewoners boom na boom om. De overheid moest streng optreden om te verhinderen dat het bos volledig geroid werd.

Luguber verleden

De Galgebossen getuigen van wat eens een immens woud was. Het strekte zich uit van Beselare tot Watou. De naam verwijst naar een donkere bladzijde in de geschiedenis van deze streek. Tot de achttiende eeuw beslisten de Heren van Vlamertinge en Elverdinge, een adellijke familie, er over leven en dood. Aan de rand van het bos, op het Galgeveld, werden talloze onderdanen terechtgesteld. Nog meer plaatsnamen verwijzen naar dit lugubere verleden: Galgeveldweg, Galghehouck en Ten Galghevelde. Het domein bleef eeuwenlang in adellijke handen, tot het Vlaamse Gewest in 1995 het bos kocht. Bij de aankoop in 1995 bedroeg de bosoppervlakte zo'n 70 hectare. Ondertussen groeide het domein aan tot 107 hectare.

Vandaag zijn de Galgebossen een verademing voor de natuur. Minstens 150 plantensoorten groeien er, zoals gulden en slanke sleutelbloem, brede wespe-

beestje. Vogelliefhebbers worden in de Galgebossen getraakteerd op het gefluit en getjilp van onder meer boomklever, boomkruiper, wespandief, houtsnip en boomvalk.

Nieuwe poelen

In de Galgebossen draait alles rond natuurontwikkeling: dood hout blijft liggen, exoten verdwijnen en er wordt plaats gemaakt voor ongelijkjarige bomen, met een grote diversiteit. Omdat het gebied rijk is aan amfibieën zoals gewone pad, alpenwatersalamander en kamsa-

Blote voeten

Bezoekers zijn welkom om van al het moois te genieten. Westtoer vzw heeft in de Galgebossen een 6,5 kilometer lange wandelroute uitgestippeld. Op het blotevoetenpad kunnen bezoekers hun blote voeten laten kennismaken met dertien verschillende soorten bodems: natte modder, een bed van dennennaalden, keien, houten blokken ... Een speelzone ontvangt kinderen met open armen.

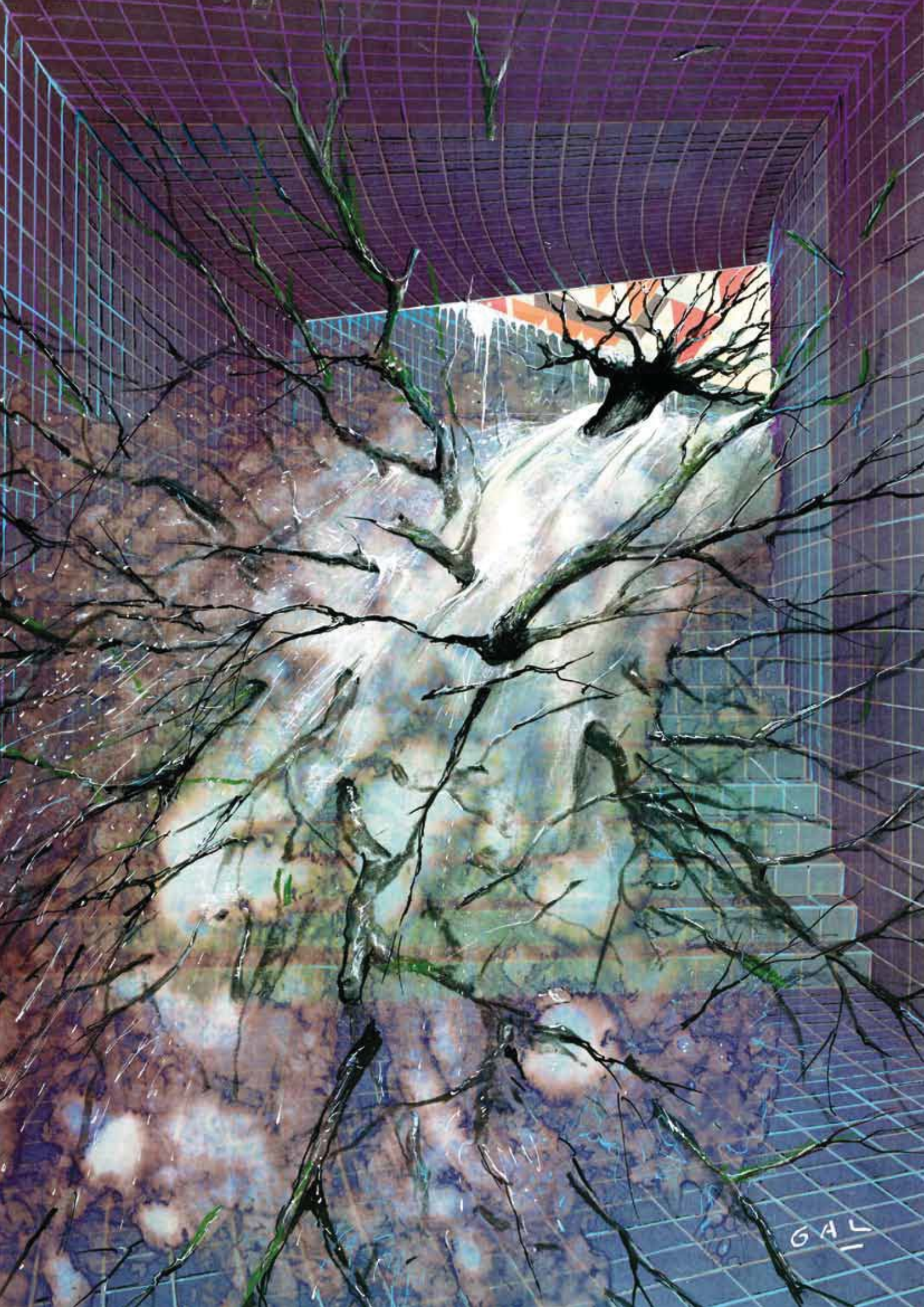
Ook aan de duurzame toekomst van de Galgebossen wordt getimmerd. Hoe de bossen de volgende twintig jaren het best beheerd worden met oog voor mens, natuur en economie, staat uitgestippeld in het uitgebreid bosbeheerplan van het ANB en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO).

De Galgebossen ontdekken?

Kijk op www.natuurenbos.be voor nuttige links en informatie.

© Regionaal Landschap West-Vlaams Heuvelland

GAL

BUITEN BEELD

Dat fotograferen veel meer is dan een druk op de juiste knop, kon je hier de voorbije nummers met eigen ogen aanschouwen. De invalshoek van het licht, het perspectief, de graad van detail, wachten op dat ene goede moment: het is het verschil tussen een natuurfoto die net wel of net niet beklift. Voor het laatste nummer van 2011 haalden de fotografen nog eens alles uit de kast. Kijk en geniet!

JONG GELEERD, OUD GEDAAN

Met zijn 13 jaar is **Seppe Roelandt** ongetwijfeld een van de jongste natuurfotografen van Vlaanderen. Bloemen en kleine beestjes zijn z'n specialiteit, maar ook landschappen brengt hij prachtig in beeld. Seppe is al in de ban van fotografie sinds hij voor het eerst een cameratoestel in zijn handen hield. Op zoek naar fotogenieke dieren vond hij in het natuurgebied Ter Yde in Oostduinkerke dit paard. Dat liet zich maar al te graag fotograferen. Gisteren nog op de wei, vandaag in Spoorzoeker.

HEERLIJKE HERFST

Eén beeld zegt meer dan duizend woorden: dit spreekwoord is een cliché, maar snijdt wel vaak hout. Want wie ooit wil uitleggen hoe heerlijk het wandelen is in een herfstig bos, hoeft maar dit prachtige plaatje van een Amerikaanse eik te tonen. Met dank aan **Erwin Deraus** die het tafereel in het West-Vlaamse Zedelgem vastlegde.

BOOST VOOR KORAAJUFFER

Door hun typisch rode lichaam, rode pootjes en dito ogen herken je koraaljuffers in een oogopslag. Het is onder meer dankzij dit parende koppel dat de koraaljufferpopulatie de laatste jaren sterk in opgang is. In het natuurreserveaat De Teut in Zonhoven, waar **Nik Janssen** deze foto nam, kun je niet naast deze kleine waterjuffer kijken. Het is een hotspot voor tientallen libellen.

Misschien staat binnenkort ook jouw natuurfoto op onze homepage, of in Spoorzoeker! Stuur je mooiste beeld in hoge resolutie naar webmaster.anb@vlaanderen.be met vermelding 'Foto van de Week'. Vergeet ook niet te melden waar de foto genomen is en wie de fotograaf is. De meest pakkende foto's krijgen een plaatsje in de volgende Spoorzoeker.

GEOCACHING: OP SCHATTENJACHT 2.0

Wist je dat de Vlaamse bossen vol verborgen schatten zitten? Zeker sinds de opkomst van geocaching, de laatste nieuwe trend in wandelland, waarbij je met de GPS in de hand naar een cache (of schat) speurt. Spoorzoeker ging op schattenjacht 2.0 in het Pastoorsbos bij Wuustwezel.

N 51° 23.556 E 004° 33.033: op het eerste zicht een willekeurige cijfercombinatie, maar achter deze mysterieuze code schuilt een echte schat. Alleen al die gedachte doet een kinderlijk geluk in me opborrelen. Het enige wat ik zeker weet, is dat de schat ergens verborgen ligt in het 16 hectare grote natuurgebied Pastoorsbos. Voor de rest lonkt het avontuur. Op basis van gps-coördinaten een schat lokaliseren: met **Danny Daelemans** van

het ANB als gids ga ik deze uitdaging aan. We geven de coördinaten in op het gps-toestel, de bestemming wordt geladen ... en dan rest ons niets anders dan de instructies te volgen. Ondertussen brengt Daelemans me de basisregels van geocaching bij. "Geocaching geeft wandelen net dat ietsje meer. Met elke stap die je zet, kom je een beetje dichterbij het doel en stijgt de spanning. Maar ondertussen geniet je ook van de groene omgeving

en de gezonde lucht en kom je tot rust. Helemaal leuk is dat je tegelijk verstopper en zoeker kan zijn. Wie wil, kan zelf schatten begraven en de coördinaten op een website ingeven."

Digitaal wandelen

Het concept slaat aan: alleen al in Vlaanderen kan je op zoek naar honderden caches. Zowat elk land zwicht voor de hype, van Zweden tot de USA. Maar die

populariteit heeft een keerzijde: heel wat schatten liggen verstopt in natuurgebied. Op zich is dat geen probleem, tenzij mensen de paden moeten verlaten om ze te vinden of – en dat gebeurt – als de cache bijvoorbeeld in een boom verstopt zit. “Het gevaar bestaat dat geocachers niet meer letten op borden of paaltjes, maar zich enkel laten leiden door de GPS. Platgetrapte planten, afgeknakte struikjes en takken, verstoring van vogels tijdens de broedtijd of op een pleisterplaats ... Geocaching kan ook schade berokkenen.”

Kuifje

“Samen met de vereniging Geocaching Belgium zochten we naar een compro-

mis om geocaching mogelijk te maken zonder dat de natuur er onder lijdt. We spraken onder meer af dat het plaatsen en zoeken van caches verboden is in bosreservaten. Verder mag de cache maximaal 3 meter van de rand van de weg worden verstopt. Als iemand een cache wilt plaatsen in een ANB-domein, moet hij toestemming vragen aan de regiobeheerder. Geocaching Belgium heeft zich geëngageerd om deze afspraken via haar website te verspreiden.”

Een biep-biep uit de gps onderbreekt Danny Daelemans. We zijn er bijna, nu wordt het menens. Terwijl Danny verder uitleg geeft, tuur ik de omgeving af. Ik waan me tegelijk Jack Sparrow uit Pirates

of the Caribbean, Kuifje en Sherlock Holmes. Geocaching is fun, maar waar zit die dekselse schat? “Als het met respect voor de natuur gebeurt, vinden we geocaching prima”, weet Daelemans. “Het past helemaal in de opdracht van het ANB om mensen op allerlei manieren van de natuur en de bossen in Vlaanderen te laten genieten. Bomen en planten bekijken is één ding, maar mensen houden van actie, nieuwe ervaringen opdoen. Geocaching is zo'n nieuwe manier van natuur beleven. We merken dat heel wat mensen overstag gaan.”

Prachtig uitzicht

In de Hoge Rielen, een jeugdverblijfscentrum van 230 hectare in Kasterlee, biedt de Vlaamse overheid een geocache voor jongeren aan. Die zoektocht valt erg in de smaak. “Er zijn verschillende soorten geocaches, maar de traditionele en de *multicache* komen het meest voor. De traditionele cache is de meest eenvoudige: je stapt simpelweg naar de coördinaten waar de schat verborgen ligt. Bij de *multicache* is alleen de startlocatie gegeven. Op deze locatie kun je door het oplossen van een opdracht de coördinaten van het volgende tussenpunt vinden. Op die manier kom je uiteindelijk bij de schat. Maar misschien zijn de *earth-caches* nog wel de leukste van allemaal. De schat is dan geen voorwerp, maar wel een prachtig uitzicht waarop je op de plaats van de cache wordt getrakteerd. Een verrassende manier om de minder bekende natuurplekjes in Vlaanderen te ontdekken.”

Moment suprême

Ondertussen hebben ook wij, na een half uur stappen, ons doel bereikt. “Zo moet Howard Carter zich gevoeld hebben toen hij de ongeschonden grafkamer opende van de farao Toetanchamon”, lacht Daelemans. Niet dat onze schat kan tippen aan wat Carter in 1922 aanschouwde. Kleine, goedkope hebbedingetjes zoals een autootje en een sleutelhanger zijn ons deel. Een man blijft altijd een beetje een kind, dus ik stop – toch een beetje blij met mijn vondst – de snuisterijen in mijn zak. “Nog een aspect van geocaching: je ruilt de gevonden schat met eigen spulletjes, zodat je de schat in stand houdt. Vertrek dus nooit met lege handen op geocache”, lacht Daelemans.

GEOCACHING IN VIJF STAPPEN

Geocaching is een moderne schattentocht met het internet als vertrekpunt. Daar vind je de coördinaten van de schat. Je kunt zelfs je eigen schat begraven en een nieuwe zoekroute starten. Hoe gaat het in zijn werk?

- 1 Op www.geocache.be zoek je de coördinaten op van verschillende verborgen schatten.
- 2 Je geeft de coördinaten in op een gps-ontvanger. Zo bepaal je je positie ten opzichte van de schat.
- 3 Je zoektocht kan beginnen.
- 4 Hoe groot de schat is, hangt er een beetje van af. Er zijn schatten ter grootte van een sigarendoos, andere zijn heuse kisten. Op de vindplaats ligt er altijd een logboek, waar je je gegevens kunt achterlaten. Hét bewijs dat je de schat gevonden hebt.
- 5 Geocaching is een interactieve bezigheid. Iedereen die wil, mag zelf een schat begraven en de coördinaten ingeven op de website. Dus ... waar wacht je nog op?

WINTERVOGELS KIJKEN

Bergeend, grauwe gans, smient, tafeleend ... De Hedwige-Prosperpolder is voor trekvogels een populaire winterse pleisterplaats. De wintermaanden zijn dan ook het ideale moment om ze in alle rust te observeren. Op zondag 15 januari organiseren Natuurpunt, het ANB en de NV Waterwegen en Zeekanaal de 'ganzondag'. Vanuit de werfkeet van het project Hedwige-Prosperpolder is het wandelen naar het natuurgebied om vogels te kijken.

Meer info: www.natuurpuntwal.be

© Wilda - Yves Adams/Yves Adams

SUPERZANDBAK

Heb je plannen om met kinderen het uitgestrekte Bosland in Limburg te verkennen? Vergeet dan emmer en schepje niet! In oktober opende hier de grootste zandbak van Vlaanderen: 2,5 hectare groot. Kinderen vinden er uren graafpret. Je treft de zandbak bij het nieuwe onthaalpunt 'In den Brand' in Hechtel-Eksel. Infoborden wijzen bezoekers de weg naar de wandelpaden en de duinen. Lunchen kun je in de grote picknickruimte. Avontuur en natuur gaan 'In den Brand' hand in hand: de grasduinen die je hier ziet, komen haast nergens anders in Europa voor.

Met deze zandbak zet Bosland haar ambitie om uit te groeien tot het kindvriendelijkste bos van Vlaanderen duidelijk kracht bij.

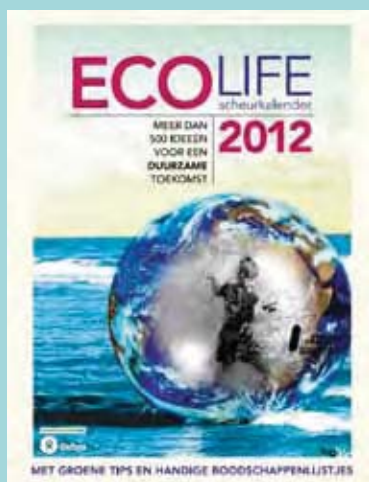
De herwaarderding en opwaardering van Bosland is een project van de gemeente Hechtel-Eksel en het ANB, in samenwerking met het Regionaal Landschap Lage Kempen, de Vlaamse Landmaatschappij en met Europese en Vlaamse subsidies.

Meer info: www.bosland.be, dries.gorissen@lne.vlaanderen.be

© Rasa Zukauskaite

CADEAUTIP ECO SCHEURKALENDER 2012

Nog op zoek naar een leuk eindejaarscadeau? Dan is de Ecolife Scheurkalender iets voor jou. Duurzaamheid is de rode draad: een jaar lang lees je elke dag een weetje, tip of idee om energie te besparen, zuiniger te leven, lekker vegetarisch te eten, ... Ook groene evenementen, zoals de Week van het Bos 2012 en Earth Hour staan in het lijstje. Dankzij de samenwerking met het Solidariteitsfonds en Uitgeverij Van Halewyck kun je de scheurkalender kopen in boekhandel en wereldwinkels voor 14,95 euro.

Je kunt de scheurkalender ook bestellen via tel. 016 35 33 06 of info@vanhalewyck.be en bij Ecolife op tel. 016 22 21 03 of Gert.Henckens@ecolife.be. Wie 20 stuks of meer wil bestelt, krijgt 20% korting.

MIJNTUIN.ORG

Klaar om volgend voorjaar het nieuwe tuinseizoen in te vliegen? Sinds kort deelt een groep enthousiaste tuinliefhebbers hun passie via de gloednieuwe website Mijntuin.org. Ook jij bent daar welkom. De tuinliefhebbers willen immers erg graag weten wat er allemaal groeit voor, naast of achter jouw huis.

Zin om mee te doen? Maak een account, leg een digitale versie van je tuin aan en de rest gaat vanzelf. Je kan informatie uitwisselen over de planten in uw tuin en hoe ze te verzorgen. Er is ook een Android-applicatie voor smartphones die volledig van Vlaamse makelij is. Momenteel bevat Mijntuin al drie miljoen vierkante meter tuin van 5700 tuiniers en informatie over 3600 planten.

WORD JIJ OOK RIVIERKENNER?

Gefascineerd door de Zenne, Nete, Dijle of Rupel? Neem dan deel aan de opleiding rivierkenner van het Regionaal Landschap Rivierenland en ontdek hoe deze waterlopen het landschap en de biodiversiteit beïnvloeden. Via excursies leer je ze met nieuwe ogen bekijken.

Schrijf in via www.rtrl.be/rivierkenner.php. Daar vind je ook meer info. Deelnemen kost 50 euro. Let op: het aantal plaatsen is beperkt.

1.000.000

Zoveel bomen - en ondertussen al enkele duizenden meer - hebben de Vlamingen de voorbije maanden geplant, dankzij de campagne '1 miljoen bomen' van de Vereniging voor Bos in Vlaanderen (VBV). Niet alleen Vlaanderen wordt groener, ook de rest van de wereld steekt de handen uit de mouwen en plant volop bomen. The Billion Tree Campaign van de Verenigde Naties wil wereldwijd 13 miljard nieuwe bomen doen wortel schieten. Al meer dan 150 landen over heel de wereld hebben zich bij deze ambitieuze campagne aangesloten. Samen met het ANB en ngo Groenhart zal VBV in naam van Vlaanderen ook een miljoen bomen planten in tropisch gebied.

Meer info: www.1miljoenbomen.be

Zin in een groene opleiding in jouw buurt?

Een natuurvriendelijke (stads)tuin aanleggen?

Plantenfamilies herkennen? Werken met de bijl of de kettingzaag?

Bomen knotten? Zelf brandhout maken?

Je leert het bij Inverde: opleidingen bos-, groen- en natuurbeheer.

Dit is slechts een kleine selectie uit het uitgebreide cursusaanbod.

Surf naar www.inverde.be voor alle opleidingen in jouw buurt.

Inverde: opleidingen bos-, groen- en natuurbeheer

Kasteel van Groenendaal • Duboislaan 1b • B-1560 Hoeilaart
T +32 2 658 24 94 • F +32 2 658 24 95 • info@inverde.be • www.inverde.be

Hét startpunt voor een avontuur in het groen: de Vlaamse Bezoekerscentra

Alle adressen op www.natuurenbos.be

Vind het ANB ook op de sociale netwerken via www.facebook.com/natuurenbos
www.twitter.com/natuurenbos